

ปาฐกถาชุด “สิรินธร”

ครั้งที่ ๓

เรื่อง

การพัฒนาระบบการศึกษา
ของประเทศไทย

โดย

ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

ปาฐกถาชุด “สิรินธร”

ครั้งที่ ๓

เรื่อง

การพัฒนาระบบการศึกษา
ของประเทศไทย

โดย

ศาสตราจารย์ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล

คำนำ

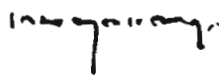
เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเฉลิมพระอิสริยยศสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิรินธรรัตนราชสุดาฯ ขึ้นเป็นสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เพื่อเฉลิมฉลองศุภมงคลวโรกาสนั้น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้ก่อตั้งเงินทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติในสมเด็จพระบรมราชกุมารี และทำนุบำรุงส่งเสริมการศึกษาและวิจัยในวิทยาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับอารยธรรมของชนชาวไทยและศิลปวัฒนธรรมไทย กิจกรรมของกองทุนนี้มีหลากหลาย ทั้งที่เป็นการให้ทุนส่งเสริมการวิจัย การให้เงินทุนอุดหนุนการพิมพ์หนังสือหรือตำราที่ทรงคุณค่า รวมตลอดทั้งจัดให้มีการปาฐกถาชุดสิรินธร อันหมายถึงปาฐกถาที่จัดขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี โดยปาฐกผู้ทรงคุณวุฒิในศาสตร์ต่าง ๆ ที่อยู่ในความสนพระราชหฤทัย โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีเองทรงพระมหากรุณาพระราชทานปาฐกถาเรื่อง “*วัดพระศรีรัตนศาสดาราม*” เป็นประเดิม เมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๕ พระมหากษัตริย์คุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้

เมื่อวันที่ ๒ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๓๐ คณะกรรมการบริหารเงินทุนสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้กราบเรียนเชิญ ศาสตราจารย์ หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล มาแสดงปาฐกถาชุดสิรินธร ครั้งที่ ๓ เรื่อง *การพัฒนา
ระบบการศึกษาของประเทศไทย* ณ ห้องประชุมสารนิเทศ หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงฟังปาฐกถาเรื่องนี้ด้วย

ปาฐกถาเรื่อง *การพัฒนาการศึกษาของประเทศไทย* ดังกล่าว เพียบพร้อมด้วยความรู้และแง่คิดที่ชวนพิจารณาเป็นอย่างยิ่ง เพราะปาฐกเป็นผู้ที่ได้รับยกย่องอยู่ทั่วไปว่า ได้เป็นผู้บริหารการศึกษาระดับสูงของชาติมาด้วยดีเป็นเวลานาน ได้สั่งสมประสบการณ์และความรอบรู้ในเรื่องการศึกษาของประเทศไทยได้อย่างบริบูรณ์

ลึกซึ้ง กอปรกับเป็นนักคิด นักเขียน และนักพูดผู้มีไหวพริบอันชวนฟัง หากจะได้
จัดพิมพ์ปาฐกถาดังกล่าวขึ้นเผยแพร่ ก็เห็นจะเป็นที่พอใจแก่ผู้ที่ได้รับไว้ศึกษาโดยทั่วไป
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้กราบเรียนขออนุญาตจาก ศาสตราจารย์ หม่อมหลวง ปิ่น
มาลากุล ผู้เป็นเจ้าของปาฐกถาเพื่อพิมพ์เผยแพร่ ซึ่งก็ได้รับความกรุณาอนุญาต นับ
เป็นพระคุณอย่างสูงแก่มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเชื่อว่า ปาฐกถาเรื่อง การพัฒนาระบบการศึกษา
ของประเทศไทย จักมีประโยชน์เป็นที่พอใจของผู้ที่ใส่ใจในเรื่องการศึกษาของชาติ
โดยทั่วกัน

(ศาสตราจารย์ ดร. เกษม สุวรรณกุล)
อธิการบดี

เรื่อง การพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศไทย

ปาฐกถาชุด “สิรินธร”

โดย

ศาสตราจารย์ หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

เสด็จพระราชดำเนินทรงฟัง ณ ห้องประชุมสารนิเทศ

หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เมื่อวันจันทร์ที่ ๒ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๓๐ เวลา ๑๖.๐๐ น.

ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทรงทราบฝ่าละอองพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้ามีความยินดีเป็นที่สุด ที่ได้มีโอกาสสมาคมลงพระกรุณาธิคุณ ในครั้งนี้ พระกรุณาธิคุณนั้นมีมากมายหลายประการ เช่น ทรงส่งเสริมอารยธรรมไทย ข้าพระพุทธเจ้าชื่นใจเหลือเกิน เพราะฉะนั้นในโอกาสแรก ก่อนที่ข้าพระพุทธเจ้าจะได้ แสดงปาฐกถาถวายต่อไป ใครจะขอถวายพระพรชัยมงคลแต่ได้ฝ่าละอองพระบาท ขอให้ทรงพระเจริญ เป็นมิ่งขวัญของประชาชนชาวไทยตลอดกาลนาน ด้วยเกล้า ด้วยกระหม่อม

ปัญหาเรื่องการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยนั้นไม่ใช่เรื่องเล็กน้อย และข้าพระพุทธเจ้าขอกราบบังคมทูลว่า ความจริงข้าพระพุทธเจ้าก็เป็นข้าราชการบำนาญ เท่านั้น ได้ห่างจากวงการศึกษามาถึง ๑๘ ปี ๘ เดือนแล้ว

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีรับสั่งว่า “ไม่ต้องยืนพูด นั่งพูดก็ได้”

หม่อมหลวง ปิ่น มาลากุล กราบบังคมทูลว่า “ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทาน อนุญาตยืน โดยถือว่าเป็นครูคนหนึ่ง ครูจะต้องยืนอยู่หน้ากระดานดำ”

(ปรบมือ)

ข้าพระพุทธเจ้าขอกราบบังคมทูลว่า นอกจากจะเป็นข้าราชการบำนาญ ท่างเห็นจากวงการภายในของการศึกษามาเป็นเวลาถึง ๑๘ ปีกับ ๘ เดือน ยังมีอายุมากถึงเวลาที่ควรจะพักผ่อนได้แล้ว ความจริงข้าพระพุทธเจ้าได้เขียนกลอนไว้สั้น ๆ บทหนึ่งว่า

**“โปรดอย่าเอางานใหม่มาให้หั้นะ
ผมเริ่มหลงแล้วละแปดสิบสี่”**

เขียนไว้เท่านั้น เขียนไว้ยังไม่ทันไร ท่านรองอธิการบดีก็มาหา ว่าโปรดเกล้าฯ จะทรงฟังปาฐกถาของข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าก็เลยเอากลอนที่เขียนไว้หั้นใส่ลิ้นชักไว้เสีย ขอมาลงพระเดชพระคุณเสียก่อน จึงจะเริ่มเป็นคนหลง ๆ ลืม ๆ ต่อไป

นอกจากนั้น ข้าพระพุทธเจ้ายังมีข้อที่จะต้องกราบบังคมทูลก่อนเริ่มเรื่องว่าการศึกษาสสมัยนี้ได้พัฒนาไปมาก ข้าพระพุทธเจ้าอยู่นอวงการศึกษา ไม่ได้ติดตามอย่างใกล้ชิดว่าบรรดารัฐมนตรีทั้งหลายและอธิบดีทั้งหลายจะเดินหมากรุกแต่มีไหนในเรื่องการศึกษา ข้าพระพุทธเจ้ามองเห็นรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการอยู่ถึง ๒ ท่านในที่นี้ ไม่เคยถามท่านว่าท่านเดินแต่มีไหน เพราะฉะนั้นที่ข้าพระพุทธเจ้าจะกล่าวต่อไปนี้ ก็จะพูดได้ว่าเป็นความคิดของข้าพระพุทธเจ้าเอง หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็อาจกล่าวว่า เป็นความผิดพลาดบกพร่องซึ่งได้ประสบมาสำหรับตัวเองในอดีต แต่รู้สึกว่าการผิดพลาดบกพร่องเหล่านั้นเกิดจากอุปสรรคนานาประการ ซึ่งผู้ที่อยู่นอวงการศึกษาหาได้รู้ไม่

ในหัวข้อเรื่องที่ว่า “การพัฒนากระบวนการศึกษาของประเทศไทย” นั้น ในขั้นต้นการศึกษาของเราก็มีรูปร่างเหมือน ๆ กับประเทศอื่น ๆ ทุกประเทศ คือเริ่มต้นด้วยเด็กเล็ก ๆ บางทีก็เรียกว่า “อนุบาล” บางทีก็เรียกอย่างอื่น ต่อจากนั้นก็ประถมศึกษา ต่อไปก็มัธยมศึกษา ไปสุดยอดที่อุดมศึกษา ระบบนี้เปลี่ยนไม่ได้เหมือนกันหมดทั้งโลก และตำแหน่งที่ตั้งควรสูงต่ำเหมือนกันหมดทั้งโลก แต่มีปัญหาว่าอัน-ผอมแค้ไหนเท่านั้น เราจะบำรุงอนุบาลซึ่งเปรียบเสมือนเท้าเพียงไหน บำรุงประถมศึกษาเปรียบเหมือนขาเพียงไหน บำรุงมัธยมศึกษาคือมือที่ทำงานและจิตใจเพียงไหน และในที่สุดอุดมศึกษาซึ่งเป็นสมองจะบำรุงเพียงไหนเท่านั้นเอง ถ้าทำผิดพลาดไปการศึกษาของชาติก็ไม่เจริญเป็นอย่างแน่นอน

สำหรับขั้นต้น คืออนุบาลหรือเด็กเล็กนั้น ข้าพระพุทธเจ้าเปรียบเสมือนเท้า เราต้องยืนหยัดอยู่ที่ไหนแห่งหนึ่ง เราจะไปยืนหลายแห่งไม่ได้ เราจะต้องยืนอยู่ในอารยธรรมไทย วัฒนธรรมไทย ศิลธรรมไทย เป็นแน่นอน เพราะฉะนั้นถ้าไม่สนับสนุนการศึกษาในระดับนี้ ก็เท่ากับว่า ทำให้เท้าของเรายืนอยู่ไม่เป็นที่ ข้าพระพุทธเจ้าได้สังเกตมาว่า มีประเทศในเอเชียซึ่งพอจะเทียบกับเราได้ (คือพินภูมิฐานพอจะเทียบกันได้) มีอยู่ ๒ ชาตินี้ที่สนับสนุนการศึกษาชั้นอนุบาลอย่างเต็มภาคภูมิ คือญี่ปุ่นและอิสราเอล ขอให้ทุก ๆ ท่านพิจารณาว่า คน ๒ ชาตินี้มีจิตใจหนักแน่นอย่างไร เขารักชาติบ้านเมืองอย่างไร เราอย่าลืมข้อนี้เสีย เพราะฉะนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสนับสนุนการศึกษาชั้นอนุบาลให้มากกว่านี้ เพราะที่ร้ายมากที่เราเริ่มงานอันนี้ด้วยข้อขัดข้อง จะทำให้ทรูทราโก้ไปซื้ออุปกรณ์จากต่างประเทศมา แทนที่จะเอาเศษไม้ที่เราหาได้ในเมืองไทยเยอะแยะไป เราไปซื้อของที่ต้องใช้เงิน ผู้ที่มีอำนาจทางการเงินจึงพยายามให้เราไว้ว่า ทำโรงเรียนอนุบาลเพื่อเป็นตัวอย่างเท่านั้น การทำให้เป็นตัวอย่างหมายความว่า จะทำแห่งเดียวในสถานที่แห่งหนึ่ง เมื่อเจรจากันก็ไปยึดเอาหลักจังหวัด จะมีโรงเรียนอนุบาลได้เพียงแห่งเดียวในจังหวัดหนึ่ง ๆ นอกจากนั้นให้เอกชนมาดูตัวอย่างแล้วให้ไปทำ ข้าพระพุทธเจ้าเห็นว่าผิดพลาดมาตั้งแต่ต้น เพราะว่าเมื่อเอกชนมาจัด ก็ถูกเร่งเร้าให้สอนหนังสือในชั้นอนุบาล ซึ่งผิดหลักอย่างยิ่ง ข้าพระพุทธเจ้าอยากจะให้ชั้นอนุบาลนั้นทำหน้าที่ปลูกฝังความเป็นชาติ เป็นคนไทย การที่มีพระมหากษัตริย์ มีศาสนา มีพ่อแม่ เรื่องเหล่านี้จะต้องฝังเข้าไปอยู่ในจิตใจของเด็ก ๆ เด็ก ๆ เกิดมาอายุน้อย พร้อมทั้งจะรับทุกสิ่งทุกอย่างโดยไม่ได้เถียงเลย ทำไมเราไม่ให้สิ่งที่เราประสงค์มากที่สุดคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์แก่เด็กในระยะนี้ ถ้าเราได้ให้เขาในระยะนี้แล้วเกิดประโยชน์ ๒ ประการ

- ประการแรก เรื่องเหล่านั้นจะติดใจเขาตลอดไปเป็นเวลาช้านาน
- ประการที่สอง เมื่อขึ้นประถมศึกษา ครูไม่ต้องมาพวงเรื่องเหล่านี้ ไม่ต้องมาพวงเรื่องชาติ ศาสนา เรื่องพ่อแม่ เรื่องความสะอาด เรื่องทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม เพราะทำมาเสร็จแล้วในชั้นอนุบาล ชั้นประถมศึกษาก็จะก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว
- ยิ่งกว่านั้น พอมีโรงเรียนอนุบาลแล้ว ลูกชาวบ้านร้านตลาดหาได้เข้าไม่ ไม่มี

บุคคลใดไปบอกชาวบ้านว่า โรงเรียนอนุบาลนี่ดีนะ ความจริงบุคคลที่เข้าโรงเรียนอนุบาลจริง ๆ นั้น ผู้ปกครองหรือพ่อแม่สามารถจะอบรมลูกของตัวเองได้ทั้งสิ้น เพราะฉะนั้นไม่จำเป็นต้องเอาลูกไปฝากครูที่โรงเรียนอนุบาล ปลอ่ยให้พวกชาวบ้านซึ่งไม่สามารถจะอบรมลูกของตัวเองส่งลูกเข้าจะดีกว่า ความผิดพลาดอันนี้ข้าพระพุทธเจ้าว่าจะต้องแก้อย่างแน่นอน

ครั้นถึงประถมศึกษายังมีปัญหามากยิ่งขึ้น อยากจะกราบบังคมทูลว่า ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาให้เด็กเข้าเรียนโดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน ให้เรียนไป แต่ให้เรียนแล้วไปไหน ไปปลอ่ยทิ้งไว้โดยไม่มีใครดูแล คนเกิดมาราวปีละ ๑ ล้านคนทุกปี เข้าโรงเรียนประถมศึกษากราวปีละ ๑ ล้านคน นี่เป็นตัวเลขหยาบ ๆ พอถึงประถมปีที่ ๖ ต้องเอาคน ๕ แสนหรือ ๖ แสนทิ้งเสีย เพราะรัฐบาลกับเอกชนไม่สามารถจะหาโรงเรียนมัธยมให้ได้ มีใครเป็นห่วงคนเหล่านี้บ้าง ปีละ ๕ แสน ปีนี้ ๕ แสน ปีหน้า ๕ แสน ปีต่อไปอีก ๕ แสน คนเหล่านี้เป็นกลุ่มที่น่าสงสารมากที่สุด ข้าพระพุทธเจ้าหาญกล่าววาตอนเช้าเราเปิดวิทยุได้ยินข่าวฆ่ากันตาย วังรราว ปล้นสะดม ปล้นธนาคาร ฯลฯ เกิดจากผู้ที่จบประถมศึกษา แต่ไม่สามารถจะเรียนต่อได้เป็นส่วนใหญ่ เด็กจบประถมศึกษานั้นอายุราว ๑๑-๑๒ ปี เป็นทหารเขายังไม่รับ อยู่กับพ่อแม่ พ่อแม่ดูแลได้ก็ดีไป แต่พ่อแม่ดูแลไม่ได้นั้นมากเหลือเกิน ต่อไปก็เริ่มเที่ยว อายุ ๑๒, ๑๓, ๑๔ มีเพื่อนฝูง เริ่มเที่ยวแล้ว มีใครคอยดูบ้างว่าไปเที่ยวที่ไหน พ่อแม่ดูหรือเปล่า ไม่ดู ไปกินข้าวที่อื่นพ่อแม่ดีใจแล้ว เริ่มตันก็ไปขอเงินพ่อ พ่อก็ให้ไปบ้าง ลงท้ายขอแม่ แม่ก็ให้ไปบ้าง แต่ขอบ่อยนักพ่อก็ไม่ให้ แม่ก็ไม่ให้ เด็กก็เริ่มขโมย เอาไปกินข้าวกับเพื่อน เป็นแบบนี้ใครเป็นห่วงบ้าง เพราะฉะนั้นจะต้องมีโครงการพัฒนาอย่างใดอย่างหนึ่งจะนั่งเฉยเสียไม่ได้ เพราะว่าคนเหล่านี้จำนวนหลายล้านคน ซึ่งจบไปแล้วทำอะไรไม่ได้ โครงการแก้ไขอันหนึ่งก็คือ จับตัวให้มาเรียน ข้าพระพุทธเจ้าตื่นใจตื่นตามาก เมื่อได้ทราบทางกระทรวงศึกษาธิการได้ตั้งกรมการศึกษานอกโรงเรียนขึ้น กล่าวอย่างเดี๋ยวนี้อาจจะไปตั้ง "โรงเรียน" ขึ้น ซึ่งไม่เป็น "นอกโรงเรียน" เพราะเคยเห็นมาแล้ว ในเรื่องศึกษาผู้ใหญ่ ศึกษาผู้ใหญ่มุ่งประสงค์จะให้ครูสอนผู้ใหญ่ในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องการพูดภาษาไม่ชัด สอนผู้ใหญ่ที่เป็นคนต่างด้าว สอนผู้ปกครองว่าจะอบรมเด็กอย่างไร แต่ลงท้ายมาขมวดเป็นตั้งโรงเรียนมัธยมเสริมงานของกระทรวง ข้าพระพุทธเจ้า

หวังว่ากรมการศึกษาออกโรงเรียนจะดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่งจะเป็นประโยชน์

ที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลว่า น่าจะทำโครงการนั้น ข้าพระพุทธเจ้าคิดมาก คิดโดยไม่มีหน้าที่จะคิด ในการฉลองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเฉลิมพระชนมพรรษา ๖๐ ใคร ๆ ก็มีโครงการอย่างนั้นอย่างนั้นแน่นอนไปหมด เป็นโครงการใหญ่บ้างเล็กบ้าง ข้าพระพุทธเจ้าเคยคิดว่า ในรัชกาลที่ ๕ เราเลิกทาสเป็นการเลิกสิ่งที่ไม่ดี เลิกไปได้หมด ทำให้ประชาชนนิยมชมชื่น ถึงรัชกาลที่ ๖ เลิกบ่อนการพนันทวย ไป ถั่ว เลิกหมด ถึงแม้ว่ารัฐบาลจะได้ภาษีน้อยลงก็ตาม คราวนี้ข้าพระพุทธเจ้านึกดูว่าจะเลิกอะไรดี ความจริงข้าพระพุทธเจ้าอยากจะทำเลิกคดีอุกฉกรรจ์ ซึ่งได้ยื่นได้เห็นตำต่ายอยู่หลายเรื่องหลายราว ไม่น่าจะเกิดขึ้นก็เกิดขึ้นได้ และตำรวจก็นำมาแสดงให้เห็นบนจอโทรทัศน์ การแสดงให้เห็นบนจอโทรทัศน์ก็ได้อยู่ จะได้ทราบว่าตำรวจทำงาน แต่ทำให้จิตใจข้าพระพุทธเจ้าเศร้าเหลือเกิน ข้าพระพุทธเจ้าจึงคิดได้ ๒ โครงการ

โครงการ ๑ เกิดจากข้อคิดที่ว่าเราเป็นพุทธศาสนิกชน เรานำเอาพระธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้ ทำให้จึงไม่เกิดประโยชน์สมความปรารถนาคดีอุกฉกรรจ์นั้นเป็นเรื่องผิดศีลทั้งนั้น วิ่งราวกระเป่านักท่องเที่ยวก็ผิดศีล จุดผู้หญิงไปก็ผิดศีล แล้วถ้ากินเหล้าด้วยแล้วไปจุดคร่าผู้หญิง จุดไปแล้วเอามือเชือดคอเพื่อตัดพยาน ผิดศีลทั้ง ๕ ข้อพร้อมกัน เราเกิดมาในเมืองที่เป็นเมืองพระพุทธศาสนาทำไมไม่แก้ให้ได้ โครงการนี้ข้าพระพุทธเจ้าคิดอยู่ในใจ แต่ไม่มีอำนาจหน้าที่ที่จะทำ เราน่าจะตั้งกรรมการขึ้นคณะหนึ่งสัก ๑๕ คน แยกเป็น ๓ กลุ่ม ๆ ละ ๕ คน ให้ต่างกลุ่มต่างไปคิดมาว่าจะนำพระพุทธศาสนามาทำให้เป็นประโยชน์แก่ประชาชนคนไทย โดยเฉพาะเยาวชนได้อย่างไรบ้าง ให้ ๓ กลุ่มนั้นทำงานแยกกัน พอครบปีให้รายงานมาถ้ามีอะไรดีติดใจเห็นว่าดีก็เปลี่ยนสภาพเป็นสัมมนา ให้ออกความเห็นกันในเรื่องที่มีผู้เห็นว่าเป็นดีนั้น ข้าพระพุทธเจ้าคิดว่าใครถูกตั้งเป็นกรรมการชุดนี้จะช่วยชาติมาก และคงไม่ต้องการเบี้ยประชุม ขอให้ให้มีเบี้ยประชุม ถ้ากรรมการในปีแรกทำงานไม่สำเร็จก็ไม่มีอะไร ปีที่ ๒ เริ่มใหม่ ปีที่ ๒ ไม่สำเร็จ ปีที่ ๓ ก็ยังมี ทำไม่คนไทยจะสิ้นฝีมือกระนั้นหรือ สิ้นฝีมือที่จะคิดเอาพระพุทธศาสนามาช่วยในการศึกษาของเด็ก ข้าพระพุทธเจ้าเชื่อมั่นจริง ๆ ว่าจะมีหนทางทำได้ แต่หลายท่านคงคิดว่า ข้าพระพุทธเจ้า

เคยมีตำแหน่งหน้าที่มาในสมัยหนึ่งทำไม่ไม่ทำ ทำไม่มาพูดเดี๋ยวนี้ ก็ขอกราบบังคมทูลว่า
ในการทำงานมีอุปสรรคมากเหลือเกิน อุปสรรคที่ไม่น่าเชื่อก็มีมาก

วันหนึ่ง สมเด็จพระสังฆราชองค์หนึ่งเสด็จมาหาข้าพระพุทธเจ้า เรียก
ข้าพระพุทธเจ้าว่า คุณปิ่น รับสั่งว่า “คุณปิ่นที่ตกลงกันไว้ว่าจะเอาพระไปสอนตาม
โรงเรียนนั้นขอเลิก”

ข้าพระพุทธเจ้าก็ถามว่า “ขอเลิกทำไมล่ะกระหม่อม ให้พระไปสอนตามโรงเรียน
นั้น สอนศีลธรรมก็ได้ สอนภาษาไทยก็ได้”

สมเด็จพระสังฆราชทรงตอบข้าพระพุทธเจ้าว่า “เดี๋ยวนี้พระสงฆ์เริ่มจะไม่
ศึกษาธรรมวินัย ไปศึกษาวิชาครูเพื่อไปสอบเอาวิชาชุด พอสอบได้แล้วก็สึกออกไปหากิน”
อุปสรรคเป็นอย่างนี้ ข้าพระพุทธเจ้ายังคิดด้วยเกล้าฯ ว่าน่าจะมีทางให้พระศาสนา
ช่วยบ้าง ที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลเสนอให้มีกรรมการนั้นเป็นโครงการอันหนึ่งนั้น
อยากจะกราบบังคมทูลด้วยซ้ำไปว่าขอให้ได้ฝ่าละอองพระบาททรงเป็นผู้ตั้งกรรมการ
เพราะว่าการประชุมที่มีกรรมการนั้น ถ้าเอาบุคคลอย่างข้าพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นข้าราชการ
บ้านานูไปเป็นผู้จัดออกคำสั่งให้ใครทำอะไร กรรมการมักมาไม่ครบองค์ประชุม ต้อง
นั่งรอนานจึงจะประชุมได้ ขอกราบบังคมทูลตรง ๆ ว่าถ้าได้บุคคลที่คนเคารพรักใคร่
อย่างได้ฝ่าละอองพระบาทก็จะเป็นอีกอย่างหนึ่ง เมืองไทยเป็นอย่างนี้ ไม่มีใครจะเถียง
ได้ ว่าไม่จริง

การที่จะเฉลิมฉลองพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในมงคลสมัยเจริญพระชนมายุ
นั้น ไม่จำเป็นจะต้องฉลองปีนี้ จะฉลอง ๖๑ ก็ได้ ถ้าเราจงรักภักดี จะฉลองเมื่อ
พระชนมายุเท่าไรก็ได้ ๖๑ พรรษาก็ได้ ๖๒ ก็ได้ ถ้าจัดให้มีโครงการดี ๆ ก็ฉลองได้

อีกโครงการหนึ่งที่ข้าพระพุทธเจ้าคิดไว้ในใจว่าอาจจะแก้ปัญหาเยาวชนเสื่อมโทรม
ได้นั้น ขอให้เราช่วยกันคิดว่าเราได้นำเยาวชนมาให้ผ่านประถมศึกษาปีละล้าน พอถึง
ประถมปีที่ ๖ แล้วก็ทิ้งเขาเสีย ๖ แสนไม่ได้เข้าศึกษาต่อ เยาวชนเหล่านี้ไปไหนไม่มี
ใครทำสถิติไว้ ให้เข้าศึกษาในชั้นมัธยมเพียง ๔ แสนคน จะเอาคน ๖ แสนมาอยู่
ใกล้ครูบาอาจารย์ไม่ได้เจียวหรือ การอยู่ใกล้ครูบาอาจารย์แม้แต่เพียงเล็กน้อยก็เป็น
ประโยชน์ เด็กรู้สึกเกรงใจจะรู้สึกว่าเขามีที่พึ่งทางใจ มีปัญหาอะไรมาหาครูก็ยังได้

เราจะหาเงินมาจากไหนเพื่อให้บริการแก่คนตั้งปีละ ๖ แสนคน จะให้ใครเป็นครู จะตั้งโรงเรียนหรืออย่างไร ข้าพระพุทธเจ้าคิดด้วยเกล้าๆว่าไม่ต้องตั้งโรงเรียน ตั้งเป็นสโมสรดีกว่า ผู้ที่จะทำงานคือลูกเสือชาวบ้าน ซึ่งมีประมาณล้านคนมีอาชีพต่างๆ มีจำนวนมากที่จะยอมเสียสละ อยากจะเสียสละ ถ้ามีใครแนะนำชักชวนเขา และมีจำนวนมากพอใช้ ที่มีเงินทองที่จะเสียสละให้ได้บ้าง ถ้าให้เขาเป็นกรรมการที่จะไปหาเงินก็มีมากยิ่งขึ้น กล่าวกันว่าเวลานี้ครูเหลือเฟือ คนจบศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์ไม่มียานพาหนะ พวกนี้แหละจะเป็นมือของเราในโครงการนี้ ให้เป็นที่ฝึกงานสำหรับครูสภาหรือ ก.พ. ถ้าสอนดีก็บรรจุเป็นข้าราชการให้ ข้าพระพุทธเจ้าคิดว่า การที่จะจัดโครงการนี้ต้องมีกฎหมายบังคับ ยกเว้นให้ผู้ที่ไปช่วยพ่อแม่ประกอบอาชีพ ยกเว้นให้ผู้ที่ไปทำการงานที่มีหลักฐานพอจะเชื่อถือได้ ยกเว้นให้ผู้ที่ไปบวชเรียน จำนวนที่บังคับให้มาเรียนก็ยังมีเหลือมากมาย ที่เราอาจจะให้การศึกษาได้ โรงเรียนที่วันนี้จะไม่เปิด ๕-๖ วันเหมือนโรงเรียนรัฐบาล ทำแบบโรงเรียนวันอาทิตย์ โรงเรียนวันอาทิตย์เวลานี้เขาก็สอนเฉพาะวันอาทิตย์ เราทำโรงเรียนวันจันทร์ โรงเรียนวันอังคาร โรงเรียนวันพุธ ตามหมู่บ้านในชนบท ทำได้โดยใช้วิธีต่างๆ กัน ลูกเสือชาวบ้านอาจมาช่วยอบรมช่วยดูแลแล้ว เราก็ให้กรรมการศึกษานอกโรงเรียนมาเป็นผู้ตรวจและสนับสนุน ข้าพระพุทธเจ้าคิดว่าคงพอทำได้

การศึกษาในระดับนี้จะเกิดขึ้นทำนองสโมสร ไม่ต้องเรียนภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ก็ไม่ต้องเรียน เรียน "ความเป็นคนไทย" เรียน "ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ต่อเพื่อนมนุษย์" เรียน "อารยธรรมไทย" ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งสิ้น เราจะได้คนซึ่งรู้จักยับยั้งชั่งใจ เลิกการเป็นผู้ร้ายฉกชิงทรัพย์

เมื่อคืนนี้ข้าพระพุทธเจ้าฟังวิทยุโทรทัศน์ นักการศึกษา ๓ ท่านสนทนากันสรุปว่าเวลานี้คนเรียนได้ปริญญาไปแล้วไม่มีงานทำ บางทีปีหน้าจะต้องสำรวจดูตลาดดูว่าตลาดจะต้องการเพียงใด ได้ผลอย่างไรก็อาจนำตัวเลขมาจำกัดจำนวนนิสิตนักศึกษาที่จะให้การศึกษา ข้อนี้ข้าพระพุทธเจ้าไม่เห็นด้วยเลย ผู้ที่เข้าเรียนจบไปแล้วไม่มีงานทำนั้น ความจริงมีพะยะค่ะ คือเขาจะต้องเป็นพ่อแม่ของลูกของเขาต่อไป เขาจะต้องสอนลูก ถ้าลูกได้พ่อแม่ที่สอนดี ก็ติดตามไปด้วย นี่เป็นการยกระดับประเทศทั้งประเทศ ถ้าเราหาคนไปสอนลูกให้ดี จะเป็นการยกระดับความคิดความเห็นของลูกนั้นให้ดีขึ้น

ไม่ปล่อยไปตามเรื่องตามราว ข้าพระพุทธเจ้าอยากจะยกตัวอย่างสัก ๒-๓ เรื่อง ซึ่งเป็นความจริงทั้งนั้น ข้าพระพุทธเจ้าได้ไปพัฒนาชนบท ณ หมู่บ้านแห่งหนึ่ง หมู่บ้านนั้นไม่มีถนน พอฝนตกก็ต้องลุยเลนออกมายังถนนใหญ่ ลำบากมาก ก็ชวนให้เขาช่วยกันทำถนน ขอแรงเขา ถ้าไม่ได้เต็มวัน ครึ่งวันก็เอา บางทีก็มีขนมไปให้กินบ้าง แต่เงินเดือนค่าจ้างไม่มี เขาก็ทำมาจนเกือบจะเสร็จ บังเอิญเคราะห์ร้ายจริง ๆ มีหน่วยราชการแห่งหนึ่งมีเงินเหลือและใกล้จะสิ้นปีงบประมาณไม่รู้อะไร ก็ไปทำถนนบ้าง ทำที่หมู่บ้านใกล้เคียงกับหมู่บ้านที่เราชักชวนให้ช่วยตัวเอง ตามโครงการใหม่นี้ เขาให้ค่าจ้างวันละ ๑๕ บาท หรือ ๒๐ บาท งานถนนของเราก็หยุดชะงักลงทันที เพราะคนไปทำงานทางโน้นได้เงิน ถนนทางโน้นเสร็จ ของเรายังไม่เสร็จ กลับมาหาว่าพวกเราโกงเงินที่ควรจะเป็นค่าจ้างที่เขาควรจะได้หายไปไหน ความคิดของชาวบ้านอยู่ระดับนั้น

อีกครั้งหนึ่ง ข้าพระพุทธเจ้าไปตรวจราชการจังหวัดหนึ่ง ก็มีข่าวมาว่าชาวบ้านอยากจะพบข้าพระพุทธเจ้า ข้าพระพุทธเจ้าก็ยินดีที่จะไปพบ ยิ่งกว่าไปพบเสียอีก จะไปนอนค้างในชนบทที่หมู่บ้านนั้นเลยทีเดียว เมื่อหาที่ที่จะนอนได้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าก็เดินทางไป บังเอิญในหมู่บ้านนั้นไม่มีส้วมเลยสักแห่งเดียว เขาก็ทำให้ข้าพระพุทธเจ้าเป็นพิเศษ ไปถึงแล้วได้ความว่าที่ชาวบ้านอยากจะพบข้าพระพุทธเจ้านักหนา นั้น คือจะให้ไปตัดสินความ เขาไปได้เงินการกุศลมาก่อนหนึ่ง ให้สร้างห้องสมุด คนส่วนหนึ่งในหมู่บ้านนั้นจะให้สร้างตงนี่ แต่อีกส่วนหนึ่งจะให้สร้างถัดไปอีกราว ๓๐ วาเท่านั้น เคียงกันจนเกือบจะฆ่าฟันกันตาย ระดับความคิดของเขาอยู่แค่นั้น ไม่มีการเสียดสีให้กันและกัน จะเอาตามใจฝ่ายเดียวถึงกับจะเอาชีวิตกัน ข้าพระพุทธเจ้าก็ตกใจมาก ลงท้ายตัดสินไม่ได้ ต้องเล่านิทานให้ฟังบ้าง เล่าเรื่องอะไรให้ฟังสนุกสนาน ลงท้ายก็ไม่ต้องตัดสินความ เพราะเขามาสนุกสนานกันกับข้าพระพุทธเจ้าแล้ว ความคิดชาวบ้านเป็นเพียงแค่นั้น เราจะหวังให้บ้านเมืองเจริญขึ้นอย่างรวดเร็วอย่างไรได้ การให้ความรู้แก่ประชาชนรุ่นนี้ เมื่อเขามีลูกมีหลานจะได้สอนรุ่นต่อไปเป็นรุ่น ๆ การยกระดับความคิดของประชาชนทั่วไปสำคัญมาก ไม่อย่างนั้นเราก็ต้องพัฒนาแล้วหลังอยู่ต่อไปในห้องที่ที่ไม่มีโรงเรียนมัธยมนี้ เราควรส่งเสริมสร้างการศึกษา โดยตั้งเป็นสโมสรขึ้นมา ลองทำดูว่างานจะมีประโยชน์อย่างไร ลองดูว่าการฉกชิงวิ่งราวจะน้อยลงหรือไม่ ขอให้มีความพยายามเท่านั้น

เรื่องทั้งหลายที่ข้าพระพุทธเจ้ากราบบังคมทูลมา ประสบอุปสรรคอยู่ที่ระบบบริหารของรัฐบาลก็มากที่สุด ครั้งหนึ่งในปี ๒๔๙๙ ข้าพระพุทธเจ้าตั้งกรมวิชาการขึ้นให้มีหน้าที่เกี่ยวกับสถิติทุกอย่าง เกี่ยวกับการศึกษา ให้มีการค้นคว้า จัดทำหลักสูตร และพัฒนาหลักสูตรให้ดี ตลอดจนเรื่องอุปกรณ์การศึกษา โดยข้าพระพุทธเจ้าอาสา รักษาการณ์เป็นอธิบดีไปก่อน ต่อมาเปลี่ยนรัฐบาลเกิดมีสภาการศึกษา สภาเศรษฐกิจ สภาวิจัย มากันเป็นแถว ในสำนักนายกรัฐมนตรี ข้าพระพุทธเจ้าสงสัยว่าจะทำอะไรกัน ก็ได้รับความว่าท่านนายกรัฐมนตรีอยากจะควบคุมงานสำคัญ ๆ ของชาติ ข้าพระพุทธเจ้า ดีใจมาก ท่านนายกรัฐมนตรีมาคุมงานที่สำคัญมากเช่นในเรื่องการศึกษา ถ้าท่านจะสนใจหาเงินหาทองมาให้ ก็จะเป็นการดีมาก ไม่ต้องการอะไรมาจากท่าน แต่ว่าต้องการ เงินงบประมาณ อยากจะได้ร้อยละ ๒๐ ของงบประมาณประจำปี หรือร้อยละ ๕ ของ G.N.P. ซึ่งย่อมาจาก Gross National Products คือประชาชาติได้สร้างทรัพย์สินสมบัติ ขึ้นไว้เท่าไรในปีนั้น เราได้เพียงร้อยละ ๕ ก็จะดี ถ้าสภาการศึกษาดำเนินการไป ให้ได้ผลเสนอต่อประมุขทางบริหารของชาติเพื่อให้ได้เงินดังที่กล่าวมาก็จะดีอย่างยิ่ง แต่ก็มีความหวังที่ห่างไกลอยู่สักหน่อย

ข้าพระพุทธเจ้าได้ทำงานเกี่ยวกับอุดมศึกษามาก วันหนึ่งท่านนายกรัฐมนตรี คนหนึ่งไปตรวจราชการที่วิทยาลัยแห่งหนึ่งซึ่งเขามีทอนอน ข้าพระพุทธเจ้าเรียน ท่านนายกรัฐมนตรีว่า

“ท่านนายกฯ ครับ อยากจะดูทอนอนใหม่ล่ะครับ ใหม่เยี่ยมทีเดียว เพิ่งเปิด ๒-๓ วันนี่เอง”

ท่านก็ไปดูทอนอน ท่านนายกรัฐมนตรีคนนั้นถามข้าพระพุทธเจ้าว่า

“คุณไปเรียนอ็อกซฟอร์ดมาไม่ใช่ไร? นี่ทำเหมือนอ็อกซฟอร์ดหรือเปล่า?”

ข้าพระพุทธเจ้าก็ตอบว่า “ท่านนายกฯ ครับ เราทำเหมือนไม่ได้หรอก มีเรื่อง ชลุกชลักหลายประการ โดยเฉพาะเรื่องการเงิน เรามีเงินมีทองมากกว่าเรา เราทำอย่างเขาไม่ได้หรอก”

ท่านนายกรัฐมนตรีคนนั้นก็ว่า “เขามีอะไรดีบ้างล่ะที่เราพอจะทำได้ ความดี ของเขาคงมีหลายอย่าง เราเลือกเอาที่เราพอจะทำได้”

ข้าพระพุทธเจ้าก็บอกว่า “ถ้าท่านนายกฯ อยากจะให้ทำ ผมจะลองดู”

สิ่งที่ข้าพระพุทธเจ้าพยายามจัดได้แก่ ระบบวิทยาลัยในมหาวิทยาลัย หมายความว่า ให้นิสิตนักศึกษาสังกัดวิทยาลัยทางด้านความเป็นอยู่ แต่ว่าทางด้านวิชาการก็ไปขึ้นคณะบดี งานทั้งหมดไปรวมที่มหาวิทยาลัย ข้าพระพุทธเจ้าก็เตรียมทำงานด้านนี้ทันที เพราะได้รับคำขอร้องคำสนับสนุนจากท่านนายกรัฐมนตรี ได้ใช้เงินทองไปมาก ต้องสร้างตึก ต้องซื้อหม้อข้าวมาหุงให้ได้ทีละมาก ๆ เพราะวานิสิตกับครูบาอาจารย์ต้องรับประทานอาหารร่วมกัน ต้องสนทนากัน เป็นสังคมอันเดียวกัน ไม่ใช่หนีจากกันมาอยู่ด้วยกัน มีอะไรก็ได้แนะนำกันบ้าง โดยเฉพาะมีเรื่องร้อน ๆ จากนิสิต นักศึกษา ซึ่งมีเสมอ ในที่สุดตกลงจะจัดระบบนี้แต่ต้องแก้กฎหมาย

ท่านนายกฯ ก็บอกว่าให้ร่างกฎหมายเสนอขึ้นไป

ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้เสนอร่างกฎหมายต่อคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีก็อนุมัติให้ผ่านไปยังสภา ขณะนั้นสภา มีสภาเดียว คือสภานิติบัญญัติ ได้ไปชี้แจงโต้เถียงที่สภานิติบัญญัติจนสำเร็จ ข้าพระพุทธเจ้าดีใจ แต่ปรากฏว่าการดำเนินการต้องทำเป็นขั้น ๆ คือ ขั้นแรก รัฐสภาออกกฎหมายอนุญาตให้มหาวิทยาลัยมีหน่วยงานประเภทใดได้บ้าง เช่น ให้มีคณะวิชา ให้มีสำนักเลขาธิการ ให้มีวิทยาลัยได้โดยมีระบุชื่อว่าคณะวิชาใดหรือวิทยาลัยใด ขั้นต่อมา ท่านนายกรัฐมนตรีต้องประกาศในราชกิจจานุเบกษาว่า จะมีคณะวิชาใดและวิทยาลัยใด ข้อที่เป็นอุปสรรคคือ สภาการศึกษาไม่เห็นชอบในการที่จะให้มีวิทยาลัย จึงมิได้เสนอเรื่องให้ท่านนายกรัฐมนตรีประกาศในราชกิจจานุเบกษา เท่ากับว่าสภาการศึกษาไม่อำนาจเหนือรัฐสภาและเหนือคณะรัฐมนตรีด้วย

หลักการที่ข้าพระพุทธเจ้าเสนอก็คือ ให้วิทยาลัยควบคุมความเป็นอยู่ของนิสิตนักศึกษา เสมือนว่าเป็นพี่หรือเป็นผู้ปกครองไปได้ในตัว ขณะที่รอให้มีกฎหมายโดยสมบูรณ์ ได้ทำงานตามหลักการนั้นไปพลางก่อน มีเรื่องเกี่ยวกับนิสิตและนักศึกษาที่สะสางได้ไปหลายเรื่อง ซึ่งแสดงว่าวิทยาลัยทำงานได้ผล นักศึกษาคนหนึ่งหายไป พ่อแม่ก็ไม่รู้ เราไปตามได้ที่อุตรดิตถ์ นักศึกษาอีกคนเป็นผู้หญิงไปอยู่หาดใหญ่ เพื่อน ๆ เขารักกัน เราสืบจากเพื่อนได้ความว่าไปอยู่หาดใหญ่ ไม่ยอมกลับมา อยากได้ประสบการณ์ลงท้ายก็ตามตัวมาได้

อีกรายหนึ่งที่วิทยาลัยทำคือ นักศึกษาคนหนึ่งไปเซ็นชื่อปลอมเบิกเงินจากธนาคารซึ่งเป็นความอาญา เรายังวิ่งไปติดต่อที่ธนาคาร ขอความกรุณาให้แก่เด็กที่อายุยังน้อย ได้สะสางเรื่องพรรคนี้ได้สำเร็จหลายเรื่อง วิทยาลัยทำงานอย่างนี้ แต่ก็ต้องไปขอให้สำนักนายกฯ ประกาศระบุว่ามิวิทยาลัยอะไรบ้าง แล้วลงในราชกิจจานุเบกษาระหว่างที่รออยู่นี้ ข้าพระพุทธเจ้าก็ร้อนใจ พวกนักศึกษามาร้องทุกข์กับข้าพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะพวกนิสิตหญิง บอกว่ามาเรียนอักษรศาสตร์จะ ๔ ปีอยู่รอแล้วจะไม่ได้ปริญญา เพราะอักษรศาสตร์ยังไม่เกิด ยังไม่มีประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ข้าพระพุทธเจ้าไปเร่งที่สภาการศึกษาก็ได้ความว่า ยังข้องใจอยู่ในเรื่องการมีวิทยาลัย ข้าพระพุทธเจ้าไปชี้แจงต่อคณะกรรมการ กรรมการท่านหนึ่งถามว่า “คุณจะทำไปทำไม”

ข้าพระพุทธเจ้าก็บอกว่า “อยากให้นักเรียนดี”

ได้รับคำชี้แจงตอบกลับมาว่า “คุณเข้าใจผิดเสียแล้ว สมัยนี้เราต้องการให้มีผู้เข้าศึกษามาก ๆ”

ข้าพระพุทธเจ้าเสียใจเป็นที่สุด ที่มีผู้บอกว่าการทำนักเรียนให้ดีขึ้น ไม่ถูกนโยบาย ข้าพระพุทธเจ้าต้องแพ้ในเรื่องนี้ เพราะฉะนั้นหม้อข้าวที่หุงข้าวมาก ๆ นั้น หายไปหมด ห้ออาหารก็เปลี่ยนไปหมด นักศึกษาชอบไปนั่งรอบหาบเนื้อสะเต๊ะมากกว่ามากกว่าที่จะมารับประทานกับครูอาจารย์

ความจริงเมื่อท่านนายกรัฐมนตรีตั้งสภาการศึกษา สภาเศรษฐกิจ สภาวิจัย ย้ายสำนักงบประมาณไปอยู่ในสำนักนายกฯ นั้น ถ้าท่านใช้อำนาจหน้าที่เด็ดขาดจะมีประโยชน์มาก แต่นั่นท่านไม่มีเวลา ลงท้ายก็ต้องสร้างระเบียบขึ้นใหม่ มีผลว่าท่านไม่ต้องมาประชุม ดังนั้นอำนาจไปตกอยู่ที่บุคคลชั้นรอง ๆ ลงไป เรื่องนี้ก็น่าจะแก้ไขกัน สิ่งที่สภาการศึกษาสนับสนุน รู้สึกว่าจะเป็นวิธีการแบบอเมริกัน ข้าพระพุทธเจ้าเคยคัดค้านมาครั้งหนึ่ง ตอนจะมีประถมศึกษา ๖ ปี ว่าเราปรับแบบวิธีการของอเมริกัน แต่ว่าเราไม่ได้มีเครื่องมือเครื่องใช้แบบอเมริกัน และผู้ปกครองชาวบ้านของเราไม่ได้รับการศึกษาเท่าคนอเมริกัน แต่ข้อทักท้วงนั้นก็ไม่ได้เกิดผล

มีคนชั้นอธิบดีท่านหนึ่ง บอกข้าพระพุทธเจ้าว่า ขอให้พิจารณาดูสักหน่อย

ประเทศไทยกินยาผิดขนานหรือไม่ เราไปสัมภาษณ์โบราณที่พูดกันว่า “ลางเนื้อชอบลางยา” เราไปสัมภาษณ์เสียหมด ความจริง “ลางเนื้อชอบลางยา” นั้นเป็นเรื่องจริง อย่างข้าพระพุทธเจ้าเป็นโรคอย่างหนึ่ง คือเป็นเก๊าท์ เพื่อนบอกว่าอย่ารับประทานแตงกวาเป็นอันขาด แผลงมากที่สุด แต่ข้าพระพุทธเจ้าก็รับประทานแตงกวาเรื่อยมา และก็หายจากโรคที่เป็นอยู่ นี้ “ลางเนื้อชอบลางยา” จริงๆ ท่านผู้ที่มีตำแหน่งอธิบดีกล่าวว่า ประเทศไทยเลือกยาผิดหลายขนาน เช่น การกระจายอำนาจ เราทำไม่เป็น คนไทยทำไม่เป็น แต่อเมริกาตรงกันข้าม ลองเอาระบบรวมอำนาจไปให้อเมริกาทำ จะทำเหลวหมด เพราะอเมริกาทำไม่เป็น เพราะฉะนั้นต้องดูว่าควรจะใช้ยาขนานไหนสำหรับผู้ใด ข้าพระพุทธเจ้ายังสงสัยในเรื่องยาอเมริกา ว่าบางขนานอาจจะไม่ถูกกับเรา

ข้าพระพุทธเจ้าได้กล่าวแล้วว่า มีผู้เข้าศึกษาชั้นอุดมได้รับปริญญามีบัณฑิตออกไปมาก ๆ ลูกหลานก็จะดีขึ้น เพราะว่าเขาก็จะสอนลูกหลานเขาต่อไป เมื่อเขามีความรู้รอบตัว รู้ภาษาต่างประเทศ รู้เรื่องราวที่บังเกิดขึ้นแก่บ้านเมืองของเรา เขาก็อบรมลูกของเขาถูกทาง ได้ประโยชน์เป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้นการที่จะระงับไม่ขยายอุดมศึกษา ข้าพระพุทธเจ้าก็ยังสงสัยอยู่

ข้าพระพุทธเจ้าอยากจะสรุปว่า เรื่องศาสนาเป็นเรื่องสำคัญมาก เราจะตั้งได้อย่างไร ข้าพระพุทธเจ้าเขียนกลอนไว้ง่าย ๆ กลอนเรื่องไก่แจ้

ไก่แจ้ดีแต่คุ้ม	เข็ยดิน
เสาะสิ่งที้อาจกิน	อืมได้
พบเพชรไก่อ๋ยบิน -	ดีเข็ย ทั้งนา
เปรียบมนุษย์ที่ไร	สติทั้งศาสนา

เราเป็นประเทศที่รุ่งเรือง เรามีศาสนาที่ดีที่สุดในโลก พระธรรมของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีเหตุมีผล และปฏิบัติได้ ไม่ใช่เรื่องมงาย ทำไมเราไม่เอามาใช้ ข้าพระพุทธเจ้าหวังว่า จะมีผู้ดำเนินการเรื่องนี้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป นอกจากนั้นก็ไม่มีหวังมาก การศึกษาของบ้านเมืองได้พัฒนาเจริญขึ้นเป็นอย่างมาก ข้าพระพุทธเจ้าเปรียบว่าอนุบาลคือเท้า ต้องยืนหยัดที่ไหนให้แน่นอนให้มั่นคง ส่วนประถมศึกษา นั่นคือขา ต้องการกำลังกายความเติบโต ส่วนร่างกายที่อ่อนบ่น คือมัธยมศึกษาใช้มือ

ประกอบกิจการต่างๆ บวกด้วยจิตใจ ส่วนอุดมศึกษานั้นเปรียบด้วยสมอง

ข้าพระพุทธเจ้าได้แสดงปาฐกถามา ๑ ชั่วโมงพอดี ข้าพระพุทธเจ้าขอจบ และ
ขอถือโอกาสถวายพระพรให้ทรงพระเจริญ

(ปรบมือ)

พิมพ์ที่โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โทร. 2153626

นายวันชัย ศรีชนะ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา สิงหาคม 2531

3110-63/1,200